

Czy rośliny wchodzące w skład suplementów diety są zawsze bezpieczne?

Potencjalne działanie hepato-, nefro- czy kardiotoksyczne

Anna Kiss

Katedra i Zakład Biologii Farmaceutycznej
Warszawski Uniwersytet Medyczny

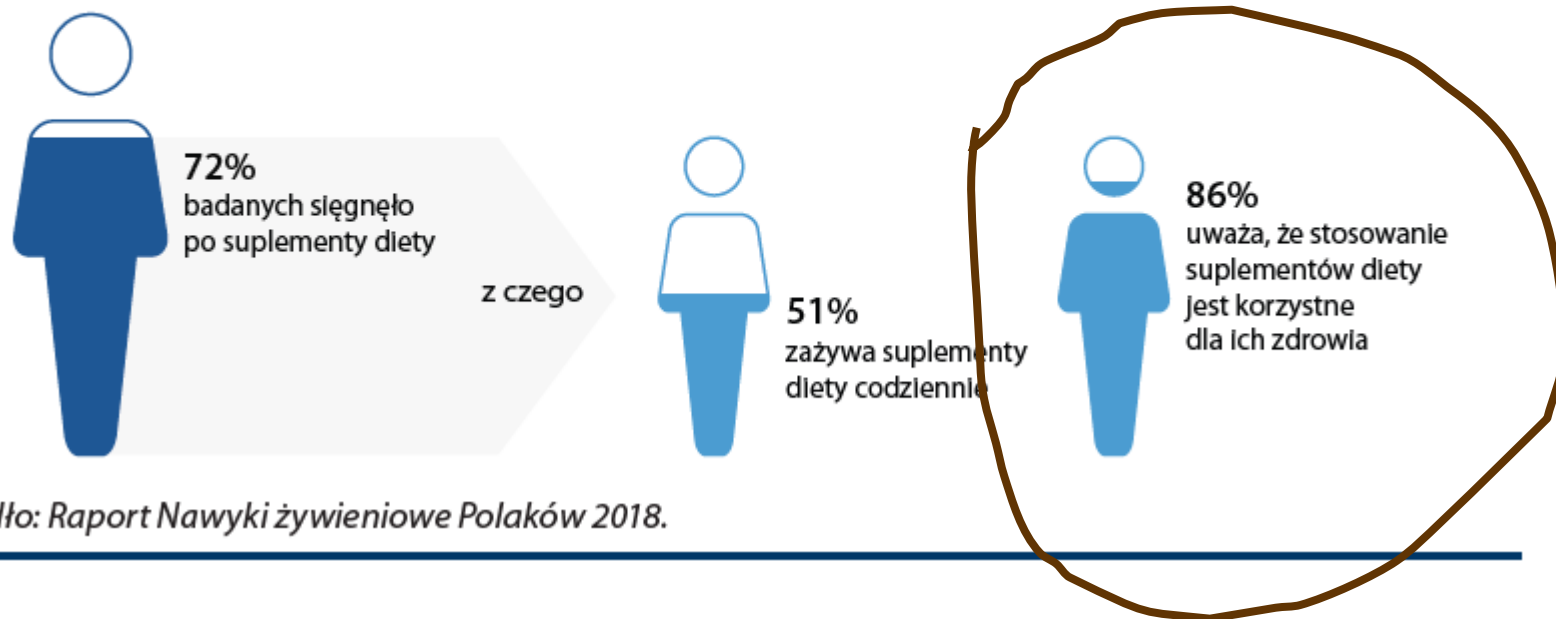
Różnice pomiędzy lekiem roślinnym, a suplementem diety

Lek roślinny	Suplement diety
Przeznaczony dla osób chorych lub w celu zapobiegania chorobie bądź jej nawrotom	Przeznaczony do uzupełnienia normalnej diety osób zdrowych
Określone wskazanie, dawkowanie i standaryzacja na zawartość związków czynnych	Brak obowiązku podawania składu ilościowego i standaryzacji składników roślinnych. Dawkowanie obniżone w stosunku do leków roślinnych
Podlega pod przepisy prawa farmaceutycznego oraz wytyczne EMA	Podlega pod przepisy prawa żywnościowego oraz wytyczne EFSA
Przed wprowadzeniem do obrotu lek musi być zatwierdzony przez URPLW MiPB. Numer pozwolenia znajduje się na oznakowaniu produktu	Decyzję o kwalifikacji produktu jako suplementu diety i o wprowadzeniu na rynek podejmuje przedsiębiorca. GIS może zweryfikować prawidłowość kwalifikacji

Stosowanie suplementów diety wg. raportu NIK

Infografika nr 1

Stosowanie suplementów diety przez Polaków w 2018 r.

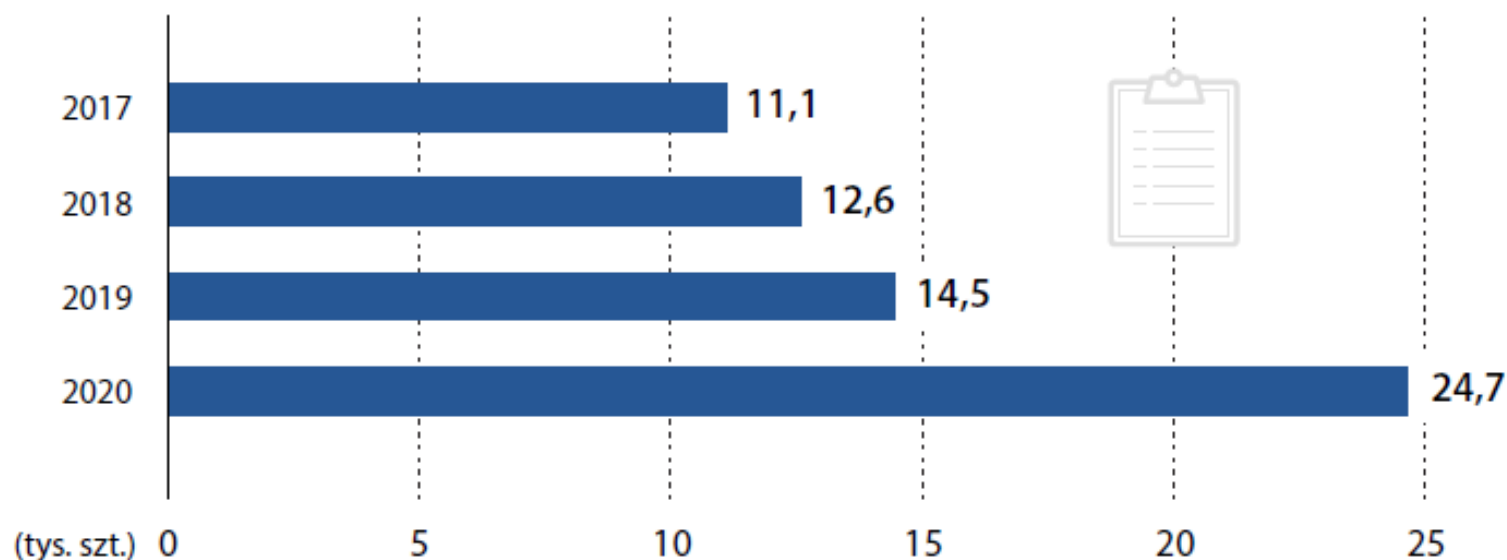

Źródło: Raport Nawyki żywieniowe Polaków 2018.

Liczba powiadomień wg. raportu NIK

Wykres nr 1

Liczba powiadomień o pierwszym wprowadzeniu do obrotu suplementów diety złożonych do Głównego Inspektora Sanitarnego w latach 2017–2020

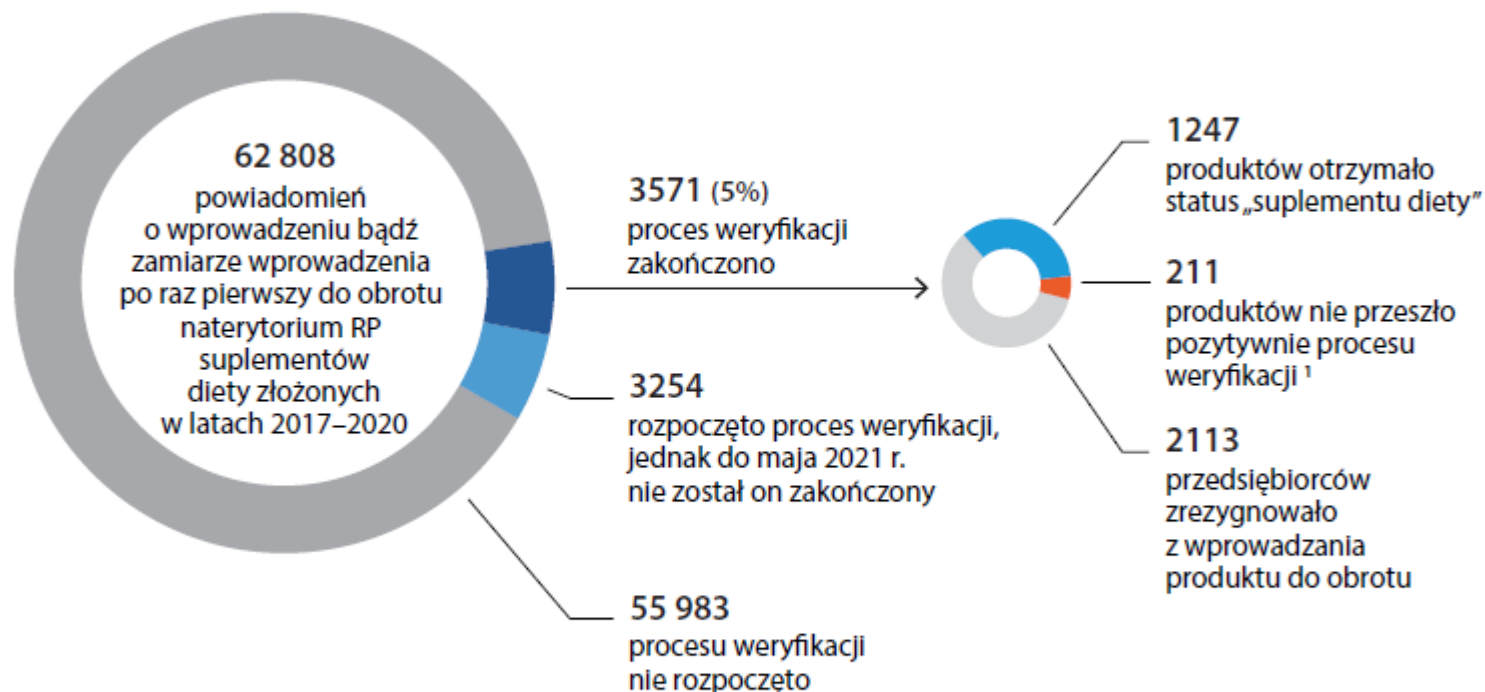

Źródło: dane z kontroli NIK.

Problem weryfikacji zgłoszeń wg. raportu NIK

Wykres nr 2

Stan weryfikacji powiadomień o pierwszym wprowadzeniu do obrotu suplementów diety złożonych do Głównego Inspektora Sanitarnego w latach 2017–2020

¹ Przyczyny negatywnej weryfikacji produktu: wg opinii URPLWMI PB produkt był produktem leczniczym, produkt zawierał składnik niedozwolony, produkt stanowił nieautoryzowaną nową żywność, zaproponowana kwalifikacja nie istniała w przepisach prawa lub produkt nie podlegał obowiązkowi powiadomienia.

Źródło: dane z kontroli NIK.

Zafałszowania i problem jakości suplementów diety

- Obecność niedeklarowanej substancji czynnej**
- Inna zawartość substancji niż deklarowana**
- Celowe zafałszowanie ekstraktów roślinnych tańszymi zamiennikami**
- Przypadkowe pomyłki i/lub niska jakość ekstraktów roślinnych**
- Obecność roślin potencjalnie szkodliwych**

Przykłady poważnych zafałszowań

Tabela 1. Substancje farmakologicznie czynne zidentyfikowane w suplementach diety i żywności funkcjonalnej według zgłoszeń RASFF w latach 2008–2018.

Table 1. Pharmacologically active substances identified in food supplements and functional foods according to RASFF applications in 2008–2018.

Niezadeklarowana substancja chemiczna	Lata (1.01.2008–1.10.2018)		Suma
	Suplementy diety	Żywność funkcjonalna	
→ Sibutramina i pochodne	38	38	76
1,3-dimetyloamylamina	1	0	1
→ Sildenafil i pochodne	98	3	101
Testosteron	3	0	3
Fenoloftaleina	8	14	22
Efedryna	4	0	4
→ Johimbina	50	2	52
Jojoba	2	0	2
→ Winpocetyna	24	2	26
Ewodiamina	6	0	6
Arekolina	2	0	2
Berberyna	1	0	1

Zafałszowania i problem jakości suplementów diety

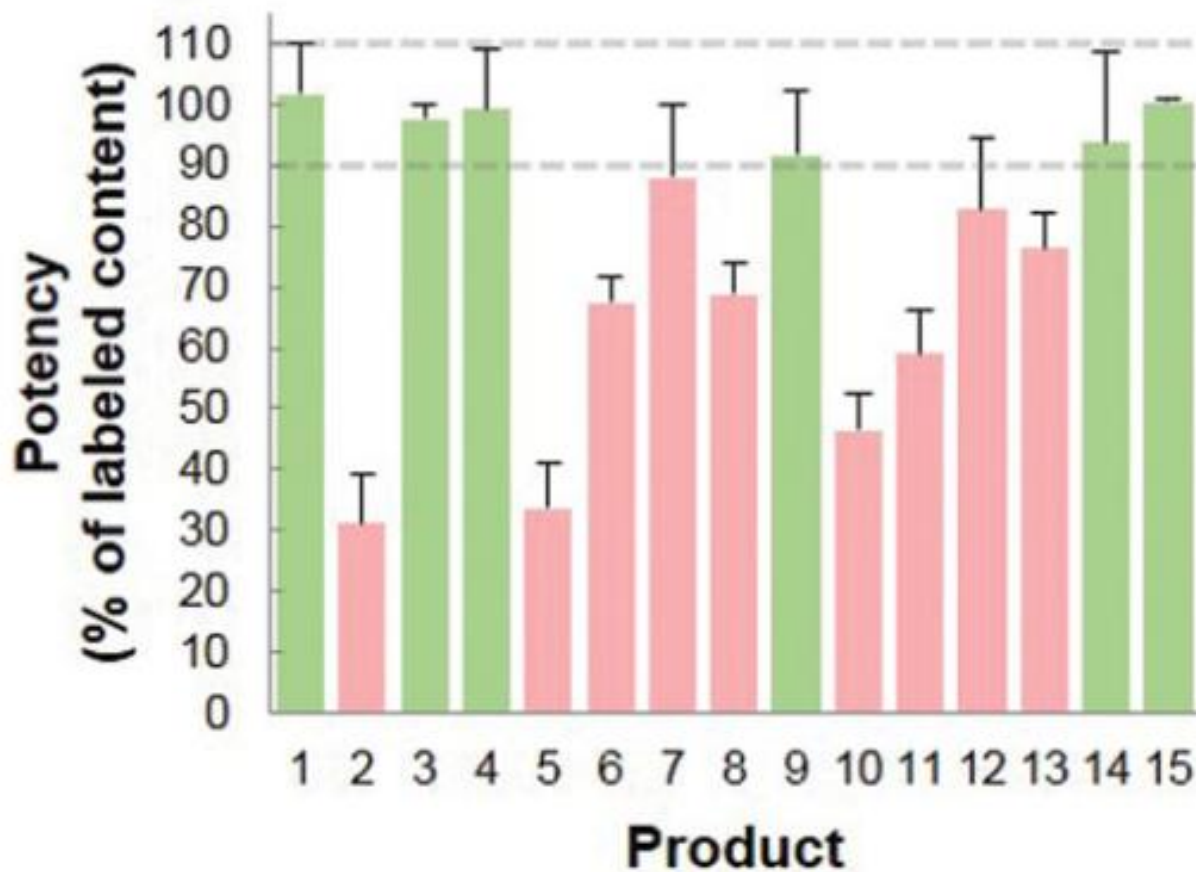
- Obecność niedeklarowanej substancji czynnej
- Inna zawartość substancji niż deklarowana
- Celowe zafałszowanie ekstraktów roślinnych tańszymi zamiennikami
- Przypadkowe pomyłki i/lub niska jakość ekstraktów roślinnych
- Obecność roślin potencjalnie szkodliwych

Problemy z jakością- przykład suplementów z berberyną

Table 1. Fifteen commercial preparations of berberine available in the United States tested for product potency.

Product name	Manufacturer	Labeled content (mg)	Monthly cost (\$)
1. Berberine 500 mg	Vital Nutrients	500	47.40
2. Organic Berberine HCl	Pura Organics	500	24.95
3. Berberine-500	Thorne Research	500	32.60
4. Berberine Metabolic Support	Integrative Therapeutics	500	27.00
5. Pure Berberine	Lean Nutraceuticals	500	21.77
6. Berberine 500 mg	Double Wood	500	19.95
7. Berberine	Vitacost	500	15.35
8. Berberine HCL	Pure Science	500	22.40
9. Activated Berberine	Nutritional Concepts	400	13.35
10. Berberine 1,000	Only Natural	500	21.83
11. Berberine Ultra Complex	LongLifeNutri	500	21.97
12. Berberine	Swanson	400	8.48
13. Berberine HCl	Biotics Research Corp	500	25.80
14. WellBetX Berberine 500 mg	Natural Factors	500	27.95
15. Dr. Whitaker Clinical Grade Berberine	Healthy Directions	500	14.93

Problemy z jakością- przykład suplementów z berberyną

Zafałszowania i problem jakości suplementów diety

- Obecność niedeklarowanej substancji czynnej
- Inna zawartość substancji niż deklarowana
- Celowe zafałszowanie ekstraktów roślinnych tańszymi zamiennikami
- Przypadkowe pomyłki i/lub niska jakość ekstraktów roślinnych
- Obecność roślin potencjalnie szkodliwych

Problemy z jakością- przykład suplementów z wyciągiem z owoców żurawiny

---

- zafałszowania cennych ekstraktów z owoców żurawiny tańszymi wyciągami zawierającymi procyjanidyny i/lub antocyjany (np. wyciąg z pestek winogron, wyciąg ze **skórek orzeszków ziemnych**, wyciąg z **owoców aronii** lub morwy czarnej, wyciąg z kwiatów hibiskusa)
- Z 38 przebadanych preparatów tylko 7 miało zadeklarowaną na opakowaniu zawartość PAC, a aż w 13 była ona poniżej 5 mg/dawkę. Obniżona zawartość była najczęściej o 25% do nawet 10-krotnie niższej niż deklarowana!

Zafałszowania i problem jakości suplementów diety

- Obecność niedeklarowanej substancji czynnej
- Inna zawartość substancji niż deklarowana
- Celowe zafałszowanie ekstraktów roślinnych tańszymi zamiennikami
- Przypadkowe pomyłki i/lub niska jakość ekstraktów roślinnych
- Obecność roślin potencjalnie szkodliwych

Problemy z jakością- przykład suplementów z wyciągiem z różeńca górskiego

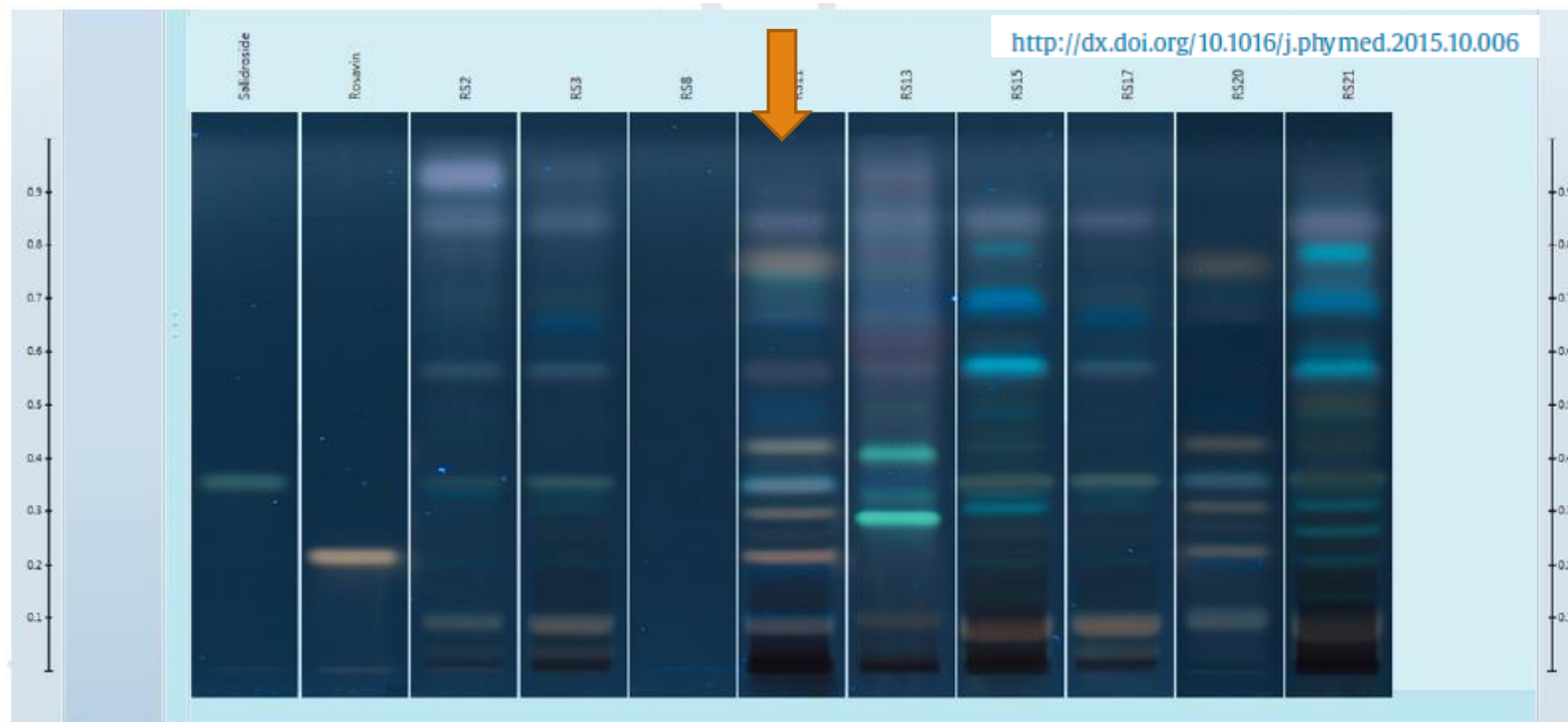

Fig. 3. HPTLC comparison of Rhodiola products suspected of adulteration. Samples 2,3,8,13,15,17,21 are all adulterated products, Sample 11 is a THR product, Sample 20 is an expired product.

Table 1

Label claims versus actual findings for Rhodiola products.

Sample no.		Findings
2	<i>Rhodiola rosea</i> sourced in China	Not <i>R. rosea</i> , probably other rhodiola species e.g. <i>R. crenulata</i>
3	Whole dried root of <i>Rhodiola rosea</i>	Not <i>R. rosea</i> , probably other rhodiola species e.g. <i>R. crenulata</i>
8	<i>Rhodiola rosea</i> extract 2000 mg, wild-sourced from Siberia	Not <i>R. rosea</i> or any other <i>R.</i> species. Determined as 5-HTP and excipients
13	<i>Rhodiola rosea</i> root 1000 mg	Probably not rhodiola species, appears adulterated
15	<i>Rhodiola rosea</i> plus multivitamins standardised to contain 3% rosavins and 1% salidroside	Not <i>R. rosea</i> , probably other rhodiola species e.g. <i>R. crenulata</i>
17	<i>Rhodiola rosea</i> standardised to contain 1% salidroside	Not <i>R. rosea</i> , probably other rhodiola species e.g. <i>R. crenulata</i>
21	<i>Rhodiola rosea</i> standardised to contain 1% salidroside	Not <i>R. rosea</i> , probably other rhodiola species e.g. <i>R. crenulata</i> . Probable high sugar content

Zafałszowania i problem jakości suplementów diety

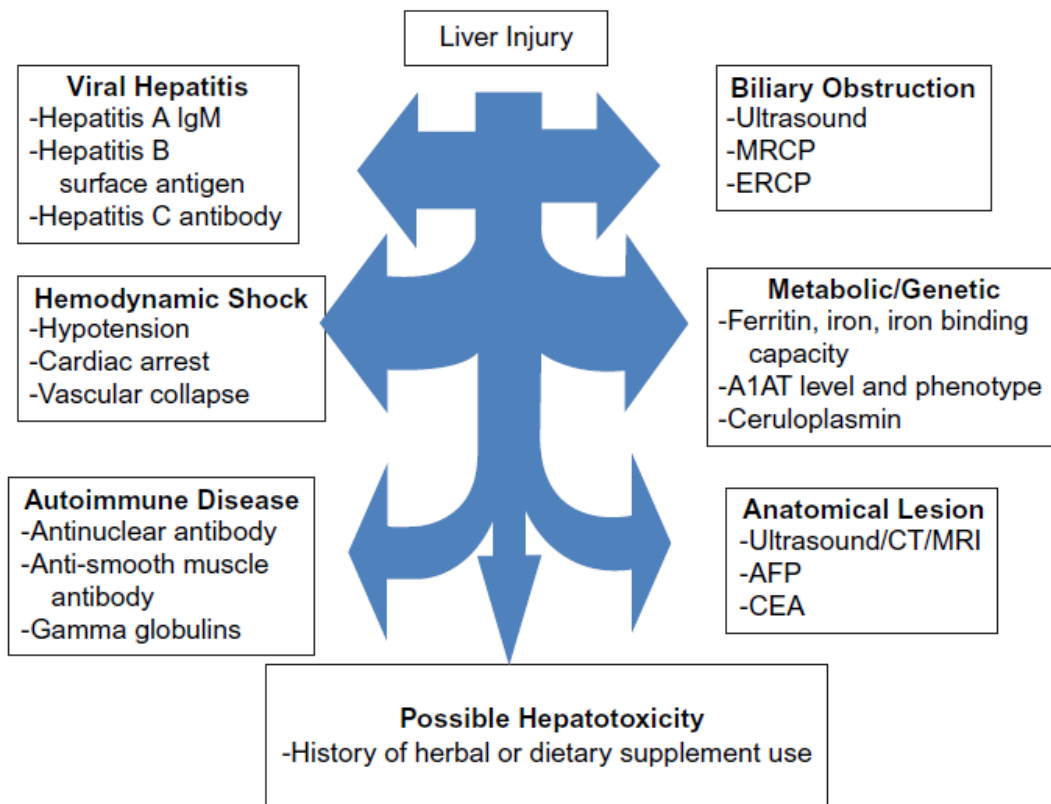
- **Obecność niedeklarowanej substancji czynnej**
- **Inna zawartość substancji niż deklarowana**
- **Celowe zafałszowanie ekstraktów roślinnych tańszymi zamiennikami**
- **Przypadkowe pomyłki i/lub niska jakość ekstraktów roślinnych**
- **Obecność roślin potencjalnie szkodliwych**

Rośliny potencjalnie szkodliwe mogące być składnikiem suplementów diety

- **Rośliny potencjalnie hepatotoksyczne**
- **Rośliny potencjalnie nefrotoksyczne**
- **Rośliny potencjalnie kardiotoxyczne**

Hepatotoxicity of Herbals and Dietary Supplements

Leonard Seeff¹, Felix Stickel², and Victor J. Navarro³

FIGURE 35-1 The diagnosis of hepatotoxicity due to herbal and dietary supplements depends upon exclusion of other causes. These include viral hepatitis, hemodynamic-shock, autoimmune disease, biliary obstruction, metabolic and genetic diseases, and anatomical lesions. It is only after taking such an approach, coupled with the appropriate history of herbal or dietary supplement use prior to the onset of injury, that the diagnosis can be made with confidence. A1AT, alpha 1 antitrypsin; AFP, alpha-fetoprotein; CEA, carcinoembryonic antigen; CT, computed tomography; ERCP, endoscopic retrograde cholangiopancreatography; IgM, immunoglobulin M; MRCP, magnetic resonance cholangiography; MRI, magnetic resonance imaging.

Dane z piśmiennictwa dotyczące publikacji naukowych na temat hepatotoksyczności składników suplementów diety

Herb	Total Publications (Per year)	Status
Germander (<i>Teucrium chamaedrys</i> L.)	– 23 (7)	No longer sold
Black cohosh (<i>Actaea racemosa</i>)	– 13 (12)	USP warning label
Kava (<i>Piper methysticum</i>) (extract)	– 10 (1)	Not admitted by USP
Green tea extract	– 9 (8)	
Chaparral (<i>Larrea divaricate</i>)	– 9 (0)	
Aloe vera (<i>Aloe barbadensis</i>)	– 7 (7)	
Greater celandine (<i>Chelidonium majus</i> L.)	– 7 (3)	
	Total = 78 (1.56 publications/year)	

Liver toxicity related to herbs and dietary supplements: Online table of case reports. Part 2 of 5 series

Amy Christine Brown

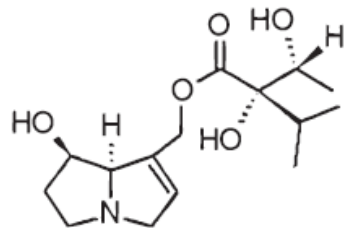
Rośliny o działaniu hepatotoksycznym

- Zawierające znaczne alkaloidów pirolizydynowych (Boraginaceae i Asteraceae) lub inne związki (diterpeny)
- Rośliny mogące w wyższych dawkach i/lub przy długotrwałym stosowaniu działać hepatotoksycznie
- Suplementy diety działające hepatotoksycznie w wyniku pomyłki w identyfikacji surowca lub obecności zanieczyszczeń

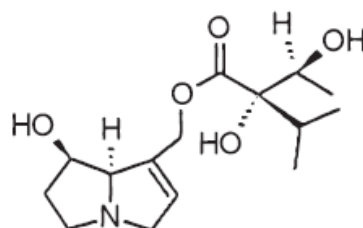
Rośliny o działaniu hepatotoksycznym

- Zawierające znaczne alkaloidów pirolizydynowych (Boraginaceae i Asteraceae) lub inne związki (diterpeny)
- Rośliny mogące w wyższych dawkach i/lub przy długotrwałym stosowaniu działać hepatotoksycznie
- Suplementy diety działające hepatotoksycznie w wyniku pomyłki w identyfikacji surowca lub obecności zanieczyszczeń

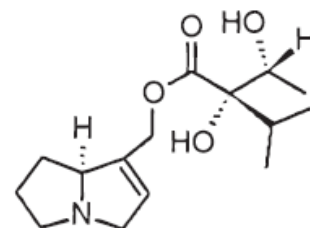
Przykładowe struktury

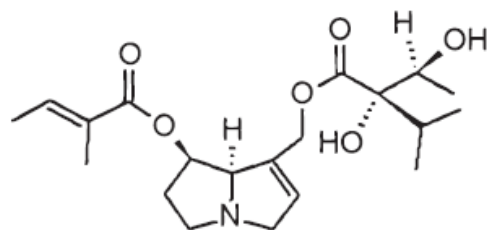
Intermedyna

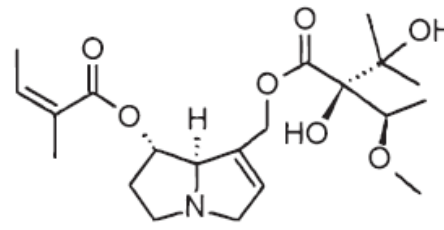
Lykopsamina

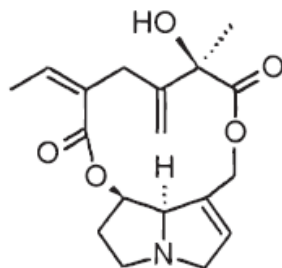
Supinina

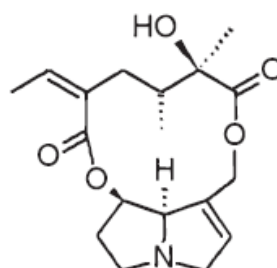
Symfityna

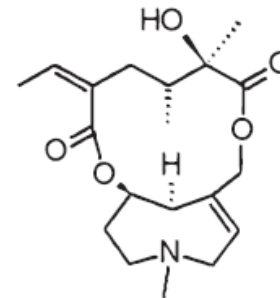
Lasiokarpina

Senecyfilina

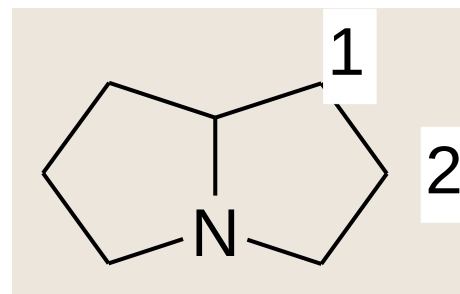

Senecjonina

Senkirkina

Alkaloidy pirolizydynowe

Najczęściej izolowane z rodziny Asteraceae i Boraginaceae

- bez znaczenia w lecznictwie
- toksyczne w stosunku do komórek wątroby

Toksyczność zależna od struktury

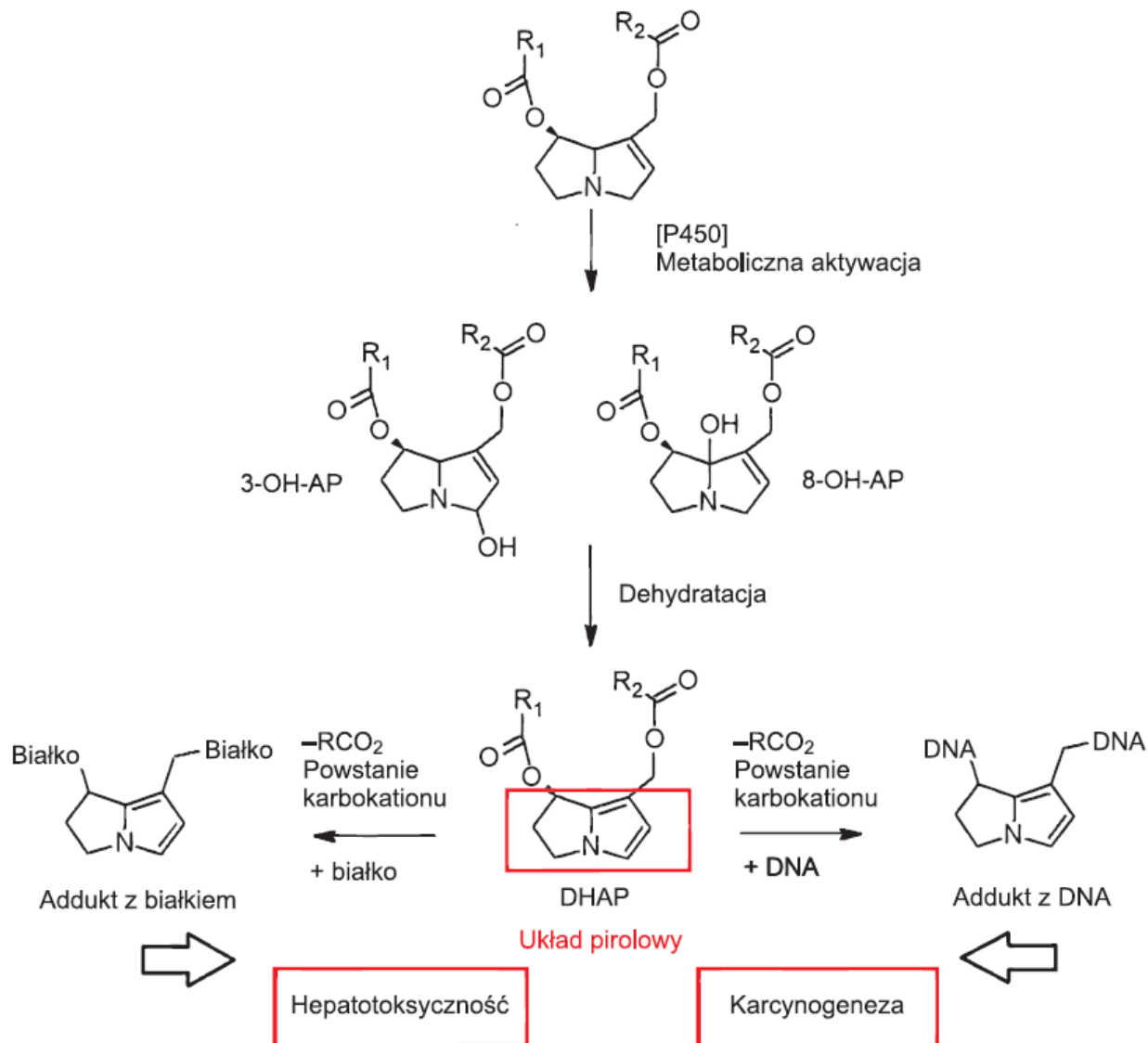
Niezbędna jest obecność nienasyconego wiązania między

C1-C2 i estryfikacja

monoestry < acykliczne diestry < makrocykliczne diestry

Objawy zatrucia: ból brzucha, wzdęcie, brak apetytu, podwyższony poziom enzymów wątrobowych, aż to postania **choroby zarostowej żył wątroby (syn. choroba żylna-okluzyjna wątroby)**

Działanie hepatotoksyczne- mechanizm

Rośliny uważane za lecznicze lub jadalne zawierające alkaloidy pirolizydynowe (AP)

Roślina	Występowanie	Zawartość sumy alkaloidów (sucha masa)	Alkaloidy pirolizydynowe*	Ocena ryzyka
Lepięznik różowy [<i>Petasites hybridus</i> (L.) G.Gaertn., B.Mey. & Scherb.] Asteraceae (astrowate)	Cały obszar Europy z wyjątkiem Portugalii	Liście – do 0,0015% Korzeń – 0,005–0,09%	Senecjonina Integerymina Senkirkina	Można stosować doustnie nie dłużej niż 6 tyg. (leki roślinne – wyciąg z liści**) Nie zaleca się samodzielnego zbioru, też ze względu na ryzyko pomyłki z miłosną górską
Miłosna górską [<i>Adenostyles alliariae</i> (Gouan) A.Kern.] Asteraceae (astrowate)	Prawie cały obszar Europy, z wyłączeniem Wysp Brytyjskich i Skandynawii – roślina górską	Cała roślina – 0,02%	Senecjonina Senecyfilina	Roślina nie powinna być spożywana
Miodunka plamista (syn. m. lekarska; <i>Pulmonaria officinalis</i> L.) Boraginaceae (ogórecznikowate)	Obszar Europy Środkowej	Liście – ilości śladowe Korzeń – 0,0025–0,015%	Intermedyna Lykopsamina 7-Acetylolykopsamina	Stosowanie części nadziemnych nie wydaje się niebezpieczne
Ogórecznik lekarski (<i>Borago officinalis</i> L.) Boraginaceae (ogórecznikowate)	Obszar Półwyspu Iberyjskiego i Bałkańskiego, Francja, Włochy, Afryka Północna. Introdukowany na obszar Europy Wschodniej i Azji Zachodniej oraz na część kontynentu amerykańskiego	Cała roślina – poniżej 0,001%	Intermedyna Lykopsamina	Jednorazowe spożycie liści (tzw. sałatka wiosenna) nie wiąże się z ryzykiem. Nie powinno się ich spożywać długotrwale
Podbiał pospolity (<i>Tussilago farfara</i> L.) Asteraceae (astrowate)	Cały obszar Europy i większość obszaru Azji, Afryka Północna, introdukowany w zachodniej części USA	Cała roślina – poniżej 0,015%	Senkirkina	Można stosować doustnie nie dłużej niż 6 tyg. (leki roślinne**) Nie zaleca się samodzielnego zbioru, też ze względu na ryzyko pomyłki z miłosną górską
Sadziec konopiasty (<i>Eupatorium cannabinum</i> L.) Asteraceae (astrowate)	Cały obszar Europy, Azji Mniejszej i Azji Środkowo-Zachodniej	Ziele/kwiaty – 0,09–0,24% Korzeń – brak danych	Supinina Riderina Echinatyna	Korzeń ani części nadziemne nie powinny być spożywane
Starzec zwyczajny (<i>Senecio vulgaris</i> L.) Asteraceae (astrowate)	Cały obszar Eurazji, introdukowany na prawie cały obszar Ameryki Północnej	Cała roślina – do 0,16%	Senecjonina Senecyfilina	Roślina nie powinna być spożywana
Starzec jakubek [<i>Jacobaea vulgaris</i> Gaertn. (syn. <i>Senecio jacobaea</i> L.)] Asteraceae (astrowate)	Cały obszar Eurazji, introdukowany na obszarze środkowych stanów Ameryki Północnej	Cała roślina – 0,2–0,3% Kwiaty – do 0,8%	Jakobina Jakozyna Jakolina Senkinkina	Roślina nie powinna być spożywana
Żywokost lekarski (<i>Symphytum officinale</i> L.) Boraginaceae (ogórecznikowate)	Na terenie prawie całej Europy i północno-wschodniej Azji	Liście – 0,02–0,18% Korzeń – 0,25–0,59%	Intermedyna Lykopsamina Symfytyna	Korzeń ani części nadziemne nie powinny być spożywane

* Związki te mogą występować w roślinie także w postaci N-tlenków.

** Wyciągi handlowe są pozbawione alkaloidów pirolizydynowych, co gwarantuje bezpieczeństwo produktów leczniczych.

Źródło: opracowanie własne

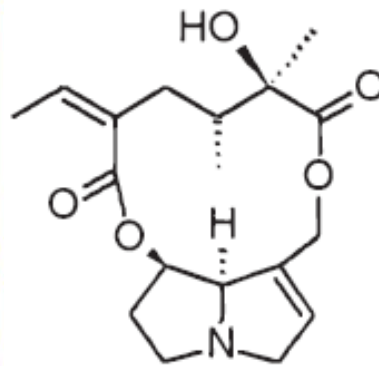
Rośliny o działaniu hepatotoksycznym

Senecio jacobaea L. starzec jakubek; *Senecio vulgaris* L. starzec zwyczajny

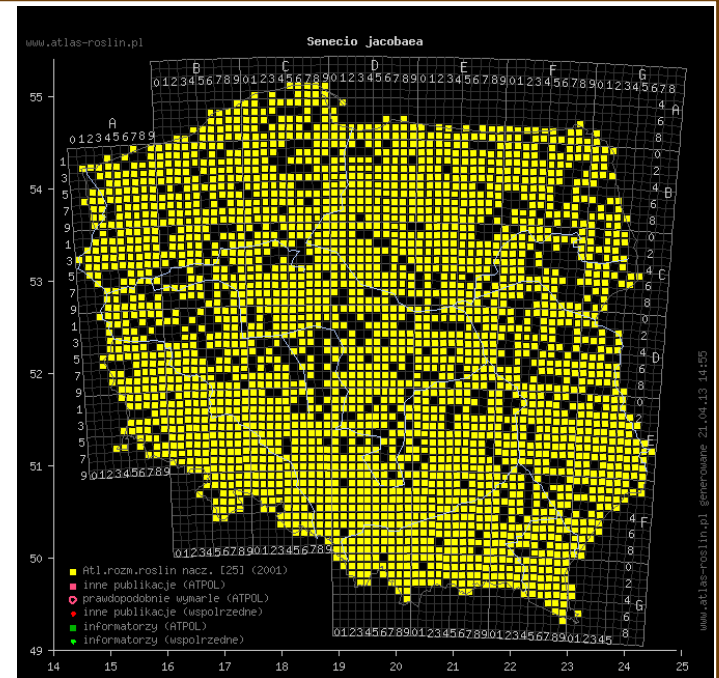
Tradycyjnie stosowany jako
roślina lecznicza

Fot. Anna Kiss

Senecjonina

Europejski Komitet ds. Ziołowych Produktów Leczniczych (*Committee on Herbal Medicinal Products*, HMPC) zalecił ograniczenie przyjmowania alkaloidów pirolizydynowych obecnych w ziołowych produktach leczniczych do 1 µg/dobę (maks. przez 14 dni) na osobę o masie ciała 50 kg.

Zakładając, że ziele starca jakubka zawiera średnio 0,25% AP w suchej masie, to przygotowując napar z 2 g surowca, spożyjemy w jednej dawce około 500 µg AP (0,5 mg), czyli 500 razy więcej(!) niż dawka dopuszczalna przy spożyciu naparu raz na dobę. Oczywiście rozpuszczalność i biodostępność tych związków nie jest 100-procentowa, ale alkaloidy pirolizydynowe występujące w tej roślinie są najbardziej toksyczne.

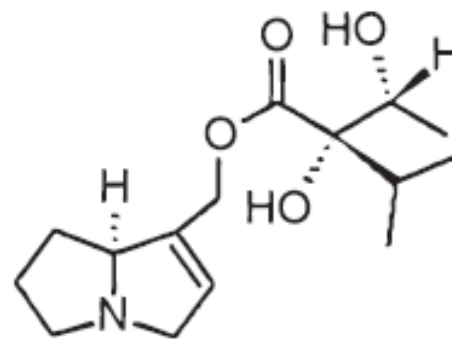
Rośliny o działaniu hepatotoksycznym

Eupatorium cannabinum L. – sadziec konopiasty

Eupatorium purpureum

Tradycyjnie stosowany jako
środek p/gorączkowy, p/grypowy

Supinina

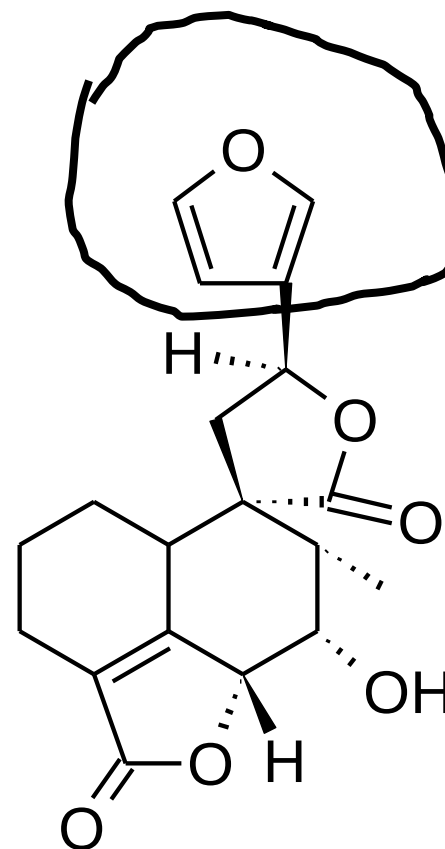
Rośliny o działaniu hepatotoksycznym

Teucrii herba, ziele ożanki

Teucria chamaedrys, ożanka większa

Lamiaceae, jasnotowate

Składnik mieszanek ziołowych na
spadek masy ciała

teukryna A

Rośliny o działaniu hepatotoksycznym

- Zawierające znaczne alkaloidów pirolizydynowych (Boraginaceae i Asteraceae) lub inne związki (diterpeny)
- **Rośliny mogące w wyższych dawkach i/lub przy długotrwałym stosowaniu działać hepatotoksycznie**
- Suplementy diety działające hepatotoksycznie w wyniku pomyłki w identyfikacji surowca lub obecności zanieczyszczeń

Rośliny o działaniu hepatotoksycznym ?

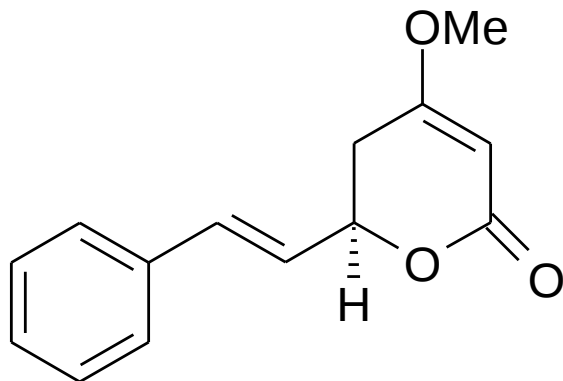
Korzeń/ kłącze pieprzu metystynowego
(kava-kava)

Piperis methystici rhizoma,
Piper methysticum G. Forst.,
Piperaceae

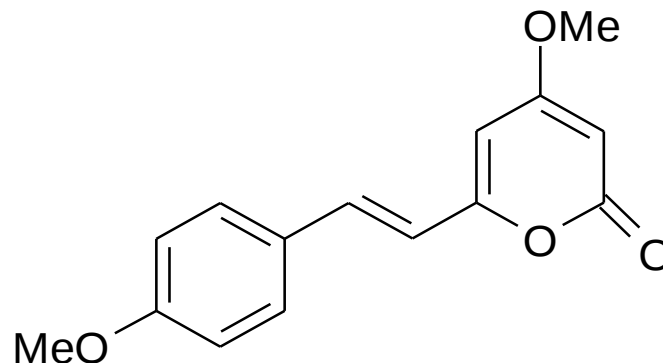

Składniki czynne

Surowiec powinien zawierać nie mniej niż 3,5% sumy kawalaktonów/
kawapironów

kawaina

yangonina

W latach 2002-2003 na terenie UE produkty zostały wycofane
z powodu ryzyka hepatotoksyczności

w Polsce od 2009 do 2015 wyciągi i roślina były zaliczane do
grupy I-N

Objawy uszkodzenia wątroby

- podwyższony poziom enzymów wątrobowych
- podwyższony poziom bilirubiny
- nacieki zapalne zawierające limfocyty i eozynofile
- nekroza komórek wątrobowych

Czasami obserwowano niewydolność wątroby po spożywaniu preparatów przez 2-3 miesiące. Były przypadki konieczności transplantacji wątroby.

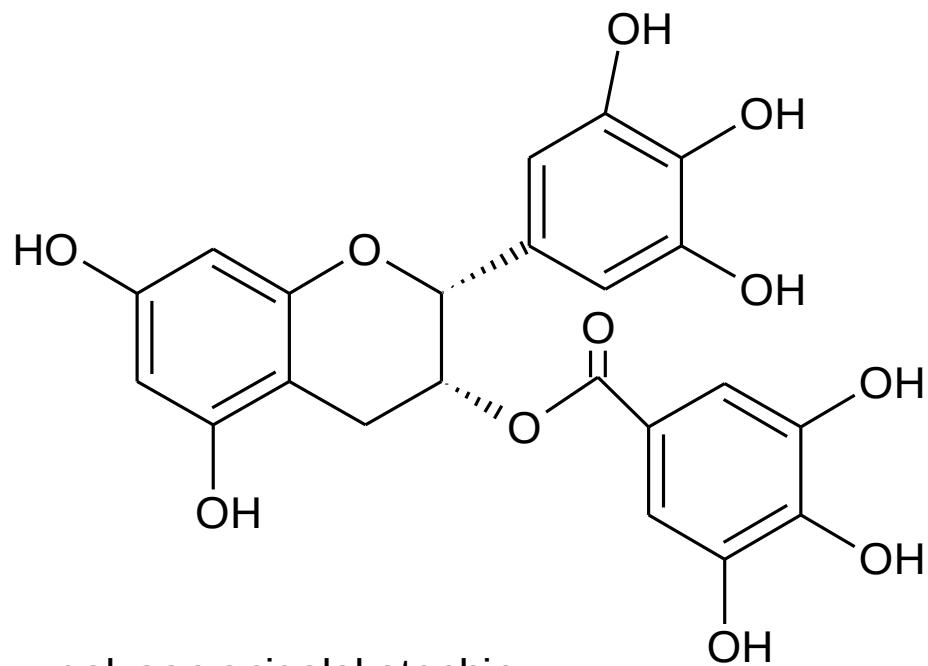
W 2007 roku WHO zarekomendowała używanie raczej wyciągów wodnych z surowca, chociaż wśród populacji stosujących regularnie wyciągi wodne z kava-kava odnotowano podwyższony poziom enzymów wątrobowych. Od 2015 na terenie Niemiec przywrócono dostępność wyciągów etanolowych, jednak Komitet ds. Produktów Leczniczych Roślinnych (pracujący w ramach EMA) nadal nie rekomenduje podawania preparatów leczniczych z tego surowca.

Rośliny o działaniu hepatotoksycznym ?

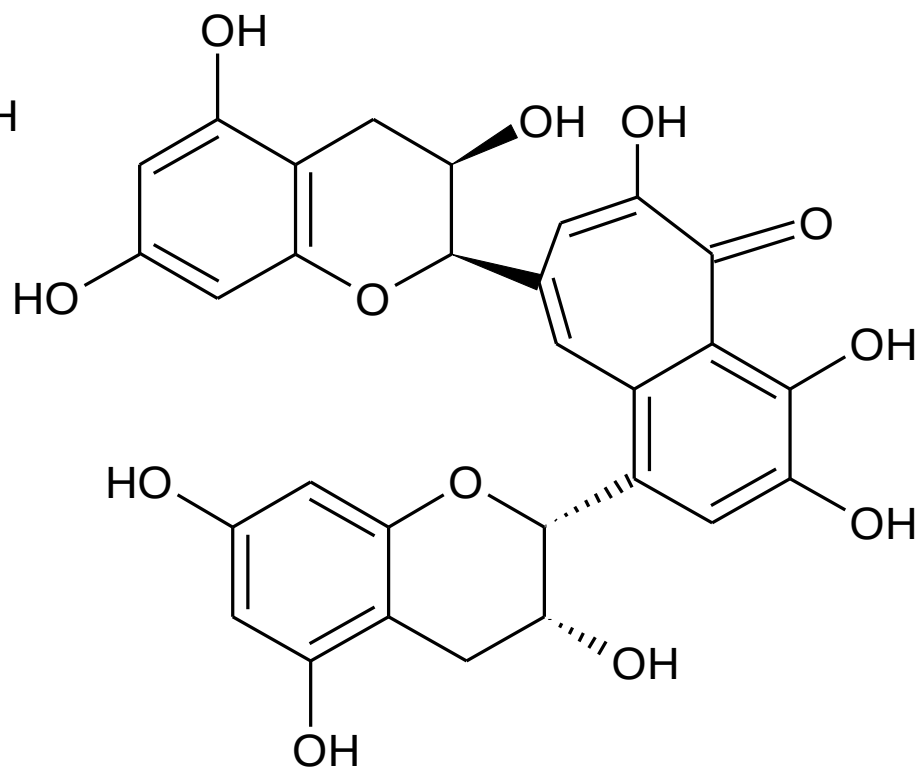
liść herbaty (*Theae folium*)- do 4,5% kofeiny, 0,04% teofiliny, polifenole (do 20%) poch. katechiny: epigalokatechina, galusan epigalokatechiny.

Camelliae sinensis non fermentata folia, liść niefermentowany herbaty FP XII
Na rynku dostępne ekstrakty z zielonej herbaty, wysokie stężenie polifenoli-
jako środek ułatwiający odchudzanie.

galusan epigalokatechiny

teaflawina

Zgłaszane przypadki hepatotoksyczności

- Pierwsze przypadki twierdzo w 1999 r. Od tego czasu do 2008 r. zgłoszono wielokrotne przypadki hepatotoksyczności po spożyciu suplementów diety zawierających wyciągi z zielonej herbaty: **34** przypadki
- Prawdopodobnie spowodowane działaniem pro -oksydacyjnym EGCG
- W typowych przypadkach stwierdzono: żółtaczkę, podwyższony poziom bilirubiny (10 x ponad normę) oraz ALAT (25-95 x ponad normę); stan zapalny i nekroza hepatocytów
- Przypadek ostrej hepatotoksyczności wymagającej przeszczepu wątroby (nie jest jasne czy ZH jest główną przyczyną)

Rośliny potencjalnie szkodliwe mogące być składnikiem suplementów diety

- **Rośliny potencjalnie hepatotoksyczne**
- **Rośliny potencjalnie nefrotoksyczne**
- **Rośliny potencjalnie kardiotoksyczne**

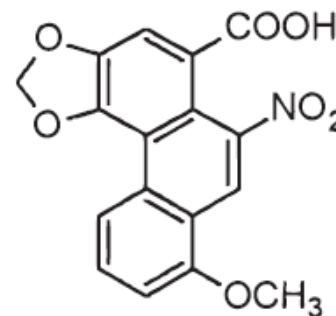
Rośliny zawierające kwas arystolochowy KA

Występuje w roślinach: *Aristolochia fangchi* (stosowany w medycynie chińskiej) czy *A. clematitis* (rosnący w Europie), oraz w mniejszej ilości w rodzaju *Asarum* (kopytnik), Aristolochiaceae (kokornakowate).

Fot. Anna Kiss

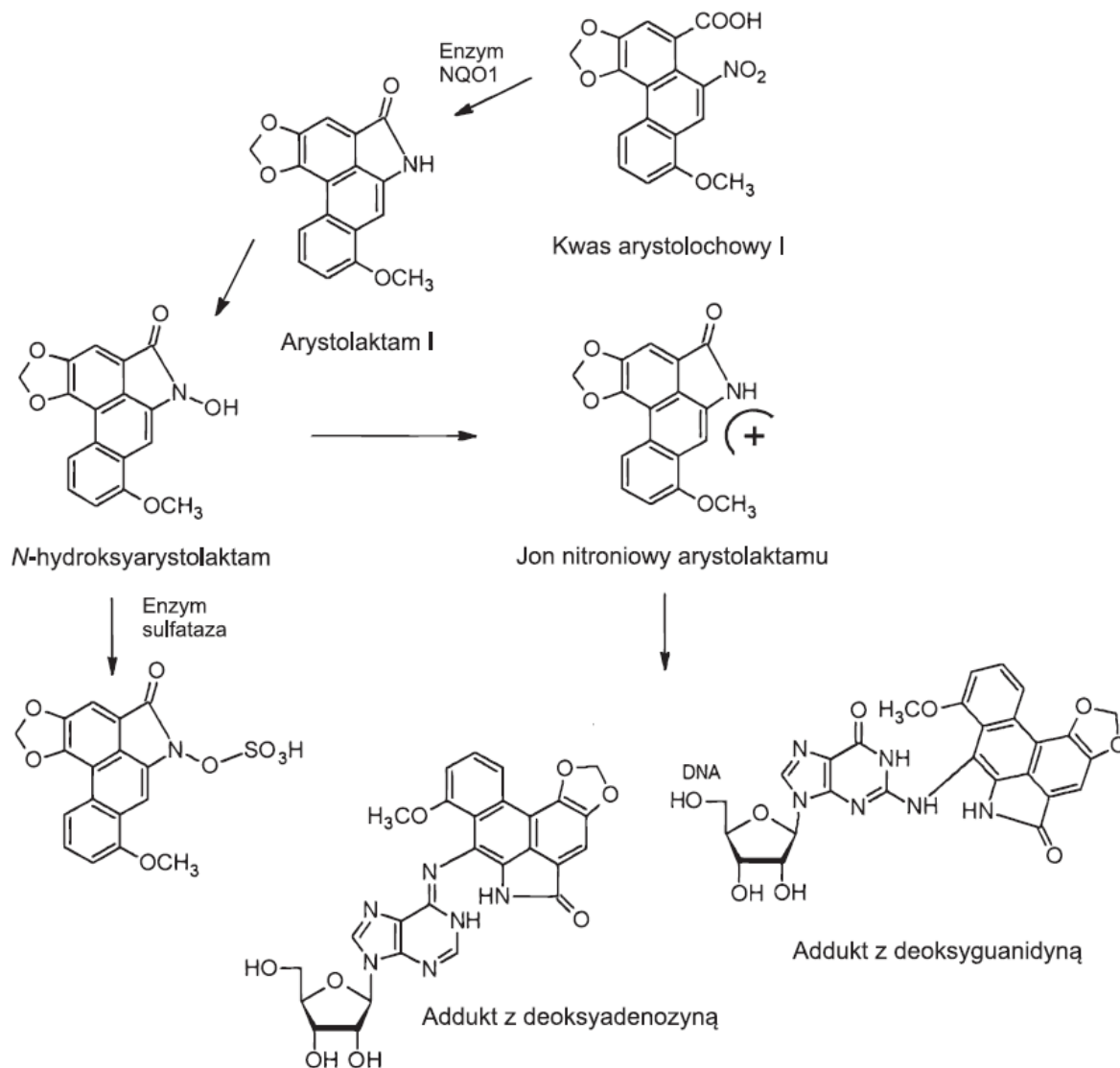
Związek o działaniu nefrotoksycznym i kancerogennym. KA tworzy addukty z DNA, promując mutacje czym przyczynia się do procesu nowotworzenia.

Kwas arystolochowy I

Rycina 3.5.

(a) Kokornak powojnikowy (*Aristolochia clematitis* L.) i (b) kopytnik europejski (*Asarum europaeum* L.)

Rycina 3.9.
 Transformacja kwasu arystolochowego (KA) i tworzenie adduktów z DNA

Działanie nefrotoksyczne w wyniku pomyłki w identyfikacji surowca

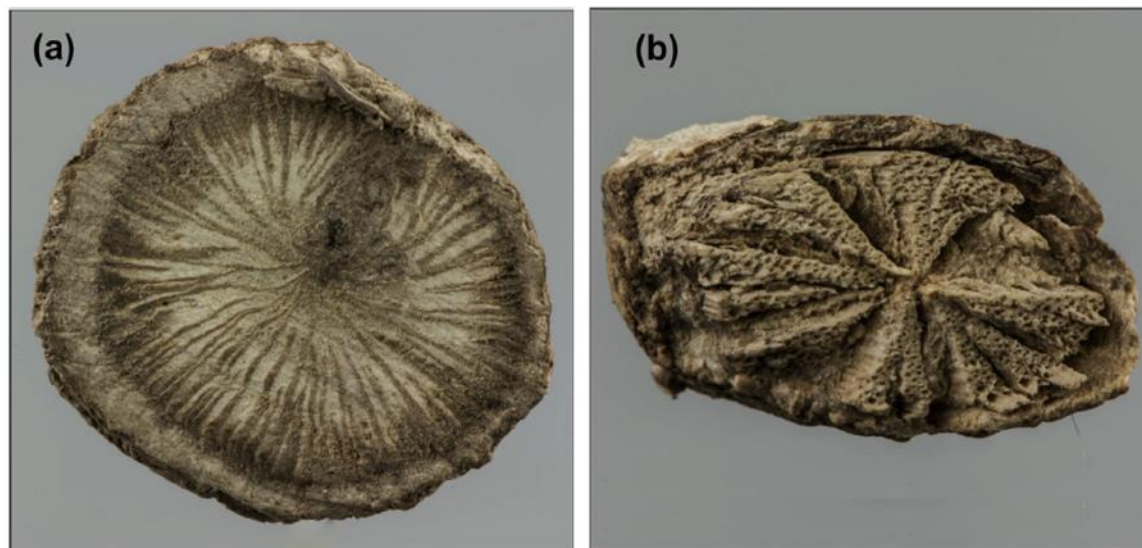

Fig. 1. Root material of the two traditional Chinese medicines called "fang ji": (a) *Aristolochia fangchi* and (b) *Stephania tetrandra* (photos: A. Viljoen).

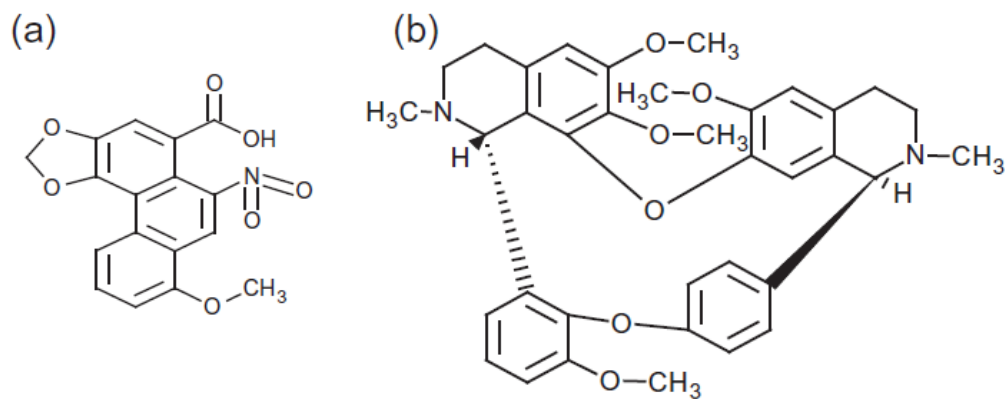

Fig. 3. Chemical structures of the two marker compounds investigated: (a) aristolochic acid I and (b) tetrandrine.

Table 1. Summary of reported cases of AA intoxications found in the literature.

Year of Publication	Authors	Country	Numb of Cases	Purpose of AA Ingestion <i>Suspected Aristolochia Species</i>
1993	Vanherweghem et al. [1]	Belgium	9	Slimming pills containing Chinese herbs. <i>Aristolochia fangchi</i>
1996	Peña et al. [22]	Spain	1	Infusion made with a mixture of herbs. <i>Aristolochia pistolochia</i>
1997	Tanaka et al. [35]	Japan	1	Health food for atopic dermatitis.
1998	Stengel and Jones [23]	France	2	Slimming pills containing Chinese herbs.
1998	Vanherweghem et al. [21]	Belgium	100	Slimming pills containing Chinese herbs. <i>Aristolochia fangchi</i>
1999	Lord et al. [24]	UK	2	Herbal preparation for treatment of eczema. <i>Aristolochia manshuriensis</i>
1999	Lee et al. [33]	Taiwan	1	Chinese herbal medicine for peripheral extremities weakness and numbness.
2000	Meyer et al. [26]	USA	1	Chinese herbal medicine for pain relief.
2000	Tanaka et al. [36]	Japan	2	Not described. <i>Aristolochia manshuriensis</i>
2000	Yang et al. [32]	Taiwan	12	Chinese herbal medicine for weight control, nutritional supplements, treatment of arthralgia, hypertension or hepatitis.
2001	Krumme et al. [25]	Germany	1	Chinese herbal medicine for hyperuricaemia.
2001	Chen et al. [28]	China	58	Not described.
2004	Lo et al. [29]	China	1	Chinese herbal medicine as a “tonic herbal remedy”.
2004	Lee et al. [39]	Korea	1	Chinese herbs mixture for slimming purposes.
2004	Kazama et al. [37]	Japan	1	Chinese herbal medicine for sterility.
2006	Hong et al. [34]	Taiwan	1	Chinese herbal medicines for “health improvement”.

Tabela 3.1.

Przykładowe gatunki z rodzajów *Aristolochia* i *Asarum* stosowane w medycynie tradycyjnej

Gatunek zawierający kwas arystolochowy (KA) i pochodne	Występowanie	Główne związki	Zawartość (suma związków) [mg/g]
<i>Aristolochia clematitis</i> L.	Prawie cała Europa i Azja Mniejsza	Korzeń: KA I, KA II, KA III Nasiona: KA I, KA IV, KA IVa, AL II Liście: KA I, KA II, AL I Kwiaty: KA I, KA II	4,1 (0,41%) 2,8 (0,28%) 2,9 (0,29%) 2,4 (0,24%)
<i>Aristolochia fangchi</i> Y.C.Wu ex L.D. Chow & S.M.Hwang	Południowo-wschodnie i środkowe Chiny	Łodygi: KA I Korzeń: KA I Owoc: KA I	0,6 (0,06%) 0,036 (0,0036%)* Ok. 0,01 (0,1%)
<i>Aristolochia manshuriensis</i> Kom.	Środkowo-wschodnie Chiny, Korea	Łodygi: KA I, KA II, KA IV Liście: KA I, KA II, KA IV Kwiaty: KA I, KA II, KA IV, KA IVa, KA IIIa	0,7–16,1 (0,07–1,6%) 2,3 (0,23%) 1,1 (0,11%)
<i>Asarum europaeum</i> L.	Prawie cała Europa i północna Azja	Liście: KA IVa	–
<i>Asarum sieboldii</i> Miq.	Japonia, Korea, wschodnie Chiny	Korzeń: KA I, KA II, KA IVa	Śladowe ilości
<i>Asarum canadense</i> L.**	Wschodnia część Ameryki Północnej	Liście: KA I, 9-metoksy-AL IV	–
<i>Asarum heterotropoides</i> F.Schmidt	Japonia, Korea, północno-środkowe Chiny	Korzeń: KA IVa, AL I Liście/ziele: KA I, KA II, KA IVa	0,086–0,165 (do ok. 0,017%) Ok. 0,28 (0,028%)

Rośliny potencjalnie szkodliwe mogące być składnikiem suplementów diety

- **Rośliny potencjalnie hepatotoksyczne**
- **Rośliny potencjalnie nefrotoksyczne**
- **Rośliny potencjalnie kardiotoksyczne**

Rośliny o działaniu kardiotoksycznym

- Składniki suplementów diety- najczęściej wycofane z użycia- decyzja EFSA
- Rośliny lecznicze o silnym działaniu na mięsień sercowy obecnie nie stosowane- zatrucia przypadkowe
- Suplementy diety zawierające kofeinę lub synefrynę- ostrzeżenie w przypadku dzieci i osób wrażliwych, ryzyko interakcji

Rośliny o działaniu kardiotoksycznym

- **Składniki suplementów diety- najczęściej wycofane z użycia- decyzja EFSA**
- Rośliny lecznicze o silnym działaniu na mięsień sercowy obecnie nie stosowane- zatrucia przypadkowe
- Suplementy diety zawierające kofeinę lub synefrynę- ostrzeżenie w przypadku dzieci i osób wrażliwych

Główna

Ministrów

Rada Premiera

Koronawirus: szczepienia i ważne informacje**Główny Inspektorat
Sanitarny**[O GIS](#)[Co robimy](#)

07.06.2019

Komisja Europejska zdecydowała o wprowadzeniu zakazu stosowania w żywności ziela prześli (*Ephedra species*) i kory johimby lekarskiej (*Pausinystalia yohimbe* (K. Schum) Pierre ex Beille) oraz preparatów z nich uzyskanych.

W myśl artykułu 8 ust. 2 pkt a) lit. (i) rozporządzenia (WE) nr 1925/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 grudnia 2006 r. w sprawie dodawania do żywności witamin i składników mineralnych oraz niektórych innych substancji (Dz.U. L 404 z 30.12.2006, s. 26, z późn. zm.) w przypadku stwierdzenia szkodliwego wpływu na zdrowie określonej substancji lub zawierającego ją składnika, substancje te umieszcza się w załączniku III Części A-*Substancje zakazane ww.* rozporządzenia i zakazuje się ich dodawania do żywności bądź stosowania w żywności.

Aktualnie w części A załącznika III znajdują się: ziele prześli (*Ephedra species*) i kora johimby lekarskiej (*Pausinystalia yohimbe* (K. Schum) Pierre ex Beille) oraz preparaty z nich uzyskane.

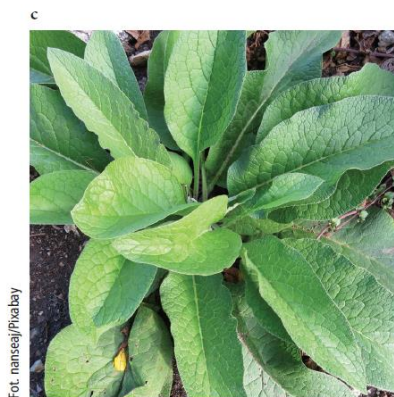
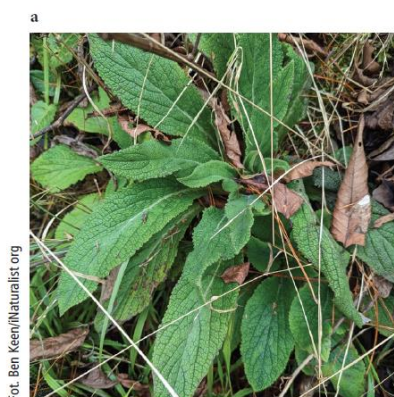
Ziele prześli i preparaty z niego uzyskane zostały umieszczone w części A załącznika III (substancji zakazanych) już wcześniej tj. w 2015 r. rozporządzeniem Komisji (UE) 2015/403 z dnia 11 marca 2015 r. (Dz. Urz. UE z 12.03.2015 L67/4), natomiast **kora johimby lekarskiej oraz preparaty z niej uzyskane** dodane zostały do Części A załącznika III rozporządzeniem Komisji (UE) 2019/650 z dnia 24 kwietnia 2019 r. (Dz. Urz. UE

Rośliny o działaniu kardiotoksycznym

- Składniki suplementów diety- najczęściej wycofane z użycia- decyzja EFSA
- **Rośliny lecznicze o silnym działaniu na mięsień sercowy obecnie nie stosowane- zatrucia przypadkowe**
- Suplementy diety zawierające kofeinę lub synefrynę- ostrzeżenie w przypadku dzieci i osób wrażliwych

■ Rośliny o działaniu kardiotoksycznym

- **Naparstnica purpurowa- glikozydy kardenolidowe**

Rycina 2.3.

Najczęściej mylone rośliny: (a) naparstnica purpurowa (*Digitalis purpurea* L.); (b) szczaw (*Rumex* L.); (c) żywokost (*Symphytum* L.); (d) ogórecznik (*Borago* L.)

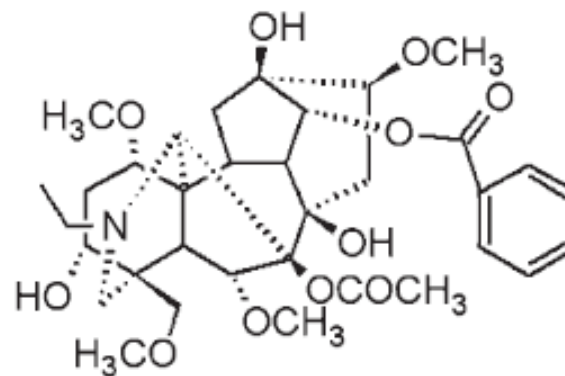

. Rośliny o działaniu kardiotoksycznym

- Rodzaj tojad- akonityna

Fot. Anna Kiss

Akonityna

Tabela.

Przypadki zgonów w wyniku zatrucia roślinami uszeregowane według częstotliwości

Roślina	Liczba zgonów
Tojad (różne gatunki)	57*
Zimowit jesienny	25
Szalej (różne gatunki)	18
Cis pospolity	12

Podsumowanie- wnioski

- Roślinne składniki suplementów diety rzadko stanowią poważne ryzyko dla zdrowia
- Ogromna ilość preparatów zawierających susz lub wyciągi roślinne stanowi duże wyzwanie dla kontroli jakości i bezpieczeństwa
- Brak systemowej kontroli działań niepożądanych, interakcji
- Konieczna edukacja

Dziękuję za uwagę

